

JERNALDERENS TROSVERDEN OG OFFERKULTUREN (500 F.KR.-200 E.KR.)

eller om at belyse den historiske arkæologiske dokumentation i relation med jernalderlandsbyen Lethra i Sagnlandet Lejre

Laurent Mazet, arkæolog, områdeleder for de forhistoriske miljøer -
16.11.17

red. Jutta Eberhards PD

1. Religion: Emnets udfordringer
2. Fokus på en nøglekilde: Tacitus om Germanernes tro
3. Det sporadiske billedmateriale om Germanernes symboler og ritualer
4. De arkæologiske fund: Hvordan finder vi ritualer?
5. De dødes verden
6. De levendes verden
7. Gudernes verden
8. Bønnen til Nertus

Denne artikel bringer jer tilbage til jernalderen, som er den del af Danmarks forhistorie, der har fået navn efter en ny teknologi i norden, der kunne udvinde og forarbejde jern. Det var en tid med mange forandringer og paradigmeskift. I perioder favnede den både små stammesamfund samlet på enkelte gårdsanlæg, små landsbysamfund og folkevandringer, der forandrede landkortet. Perioden strækker sig over 1250 år, fra 500 årf.kr. til 750 e.kr.. Afhængig af den indflydelse, der kom fra resten af Europa, skelner man mellem keltisk (førromersk) tidsalder fra 500 f.kr. til år 0, romersk jernalder fra år 0-400 e.kr. og germansk jernalder fra 400-750 e.kr. I artiklen forholder vi os til den bedst dokumenterede oldtidsperiode i Danmark, den førromerske og ældre romerske jernalder ca. 500 f.kr. til 200 e.kr.. Den tid afspejler sig i rekonstruktioner og inventar i Sagnlandet Lejres jernalderlandsby og offermose.

1. Religion: Emnets udfordringer, definition og forbehold

At levendegøre og undervise om fortidens religioner, tro-forestillinger og kultiske handlinger og praksis giver mange udfordringer. Det religiøse faktum - *le fait religieux* - hviler rent fagligt på ganske få kilder med forskellige tværfaglige tolkninger.

Religion som begreb stammer netop tilbage fra jernalderen, endda før vores tidsregning. Den romerske forfatter og statsmand Cicero (106-43 f.kr.) definerede selv *Religio* - fra det latinske *religare*, der betyder "at binde" eller "fortøjre" eller af at *relegere* ("genlæse, gensamle") - som "et diskutabelt sæt af traditioner, skik og kulter fælles til et folk om den guddommelige natur af guder, fromhed, frygt for guder, ceremonier, troskab (*Fides*), eder, templer, helligdomme, højtidelige ofre, osv."¹.

Indenfor arkæologien er emnet religion ikke uproblematisk, eftersom mange særlige deponeringsmønstre i forskellige udgravninger kunne (bort)forklares enten som kultiske eller som socialrelaterede handlinger. Men det er netop denne nuance, der gør emnet vanskeligt og tvetydigt. Indenfor etologi / adfærdsforskning er

¹ se Ciceros *Om den Oratoriske Opfindelse* kapitel II, paragraf 53: "Religio est, quae superioris cuiusdam naturae, quam diuinam uocant, curam caerimoniamque affert", og *Fortalerarbejde for Flaccus*, 28, 69. « Sua cuique civitati religio »)

selv individuelle religiøse handlinger altid et socialt fænomen. Fællesskabsinvolverende handlinger behøver dog ikke at være kultiske eller religiøse, så længe disse enestående deponeringsformer ikke kan sammenkobles til tilbagevendende placeringsmønstre i kulturlandskabet, billeder, symboler eller i sidste ende skriftformer og nedskrifter ².

Religion som undervisnings- og formidlingsemne må derfor tages med kontekstuel forbehold. Vi må se bort fra vores nutids syn på geografisk og institutionelt etablerede monoteistiske religioner verden over. Fortidens tro- og religiøsitetsformer kunne nemlig sameksistere, forsvinde eller at blive erstattet med nye, som f.eks. Romerrigets Mithra-kult som monoteistisk præcedens for accepten af kristendommen under Konstantin i 313 e.Kr.

Overtro eller folketro som overlevelse eller overdragelse af troforestillinger fra en tidligere tro i/til en ny en, bringer derfor begrebet synkretisme i spil, hvor forskellige religiøse traditioner bliver forenet enten som individuel og dynamisk tilslutning til denne religion eller som religiøspolitisk omdrejningspunkt, når det gjaldt om at udbrede den nye tro. Konvertering til en tro skete ofte for et folk indenfor kendte rammer f.eks. ved sammenkobling af højtidsdatoer - solhvervsfest - eller af attributter / symboler eller religiøse aktører.

Når alle disse forbeholdstanker er lagt, gælder det nu om at bearbejde kilderne for, hvad der kan gøres synligt, tilgængeligt, forståeligt og brugbart. De historiske kilder og arkæologiske fund viser et meget diffust billede. Derfor er det vigtigt at møde kilderne kritisk og være opmærksom på, at historieskrivning og tolkning af arkæologisk fundmateriale altid genspejler samtidens ånd.

2. Fokus på en nøglekilde: Tacitus om Germanernes tro

De skriftlige beretninger om jernalderens hedenske tro og den nordiske mytologi strækker sig i en tidsperiode fra Tacitus 1.årh.e.Kr. til Sagaerne 13.årh.e.Kr.. Disse skriftlige kilder forholder sig på mange planer indirekte i forhold til tid, rum og formål. Delvis fordi deres forfattere aldrig har været øjenvidne til de begivenheder, de satte sig som mål at beskrive, og til dels fordi der først blev berettet om disse begivenheder flere århundreder efter, de (måske) fandt sted. Men en ting har disse kilder til fælles: De blev redigeret med et politisk formål i deres samtid.

Publius Cornelius Tacitus (56-120 e.Kr.) *De situ ac populis Germaniae* eller "herkomststeder for Germaniens folk" blev redigeret i slutning af året 98 efter Kristus. Dette værk er den første kendte etnografiske beretning eller oplysningsværk for Romerriget. Her beskrives Germanerne, der siden det historiske slag og romerske nederlag i år 9 efter Kristus ved Teutoburger Wald i Kalkriese, (Varuslaget), var Romerrigets sejeste modstandere. Tacitus' beretning viser mange aspekter af Romernes holdninger om barbarerne, som f.eks. når han beskriver mange detaljer om deres hverdags dyder og holdninger. Lad os kigge på teksten om Germanernes trosverden og finde ud af, hvad de kan fortælle om troen, kultens sted, aktører og handlinger ...

KULTEN

7. Når de kårer sig konger, er det den fornemme byrd, de går efter, men ved valg af hertuger til at føre hæren manddomsdygtigheden. Kongerne har da heller ikke nogen uindskrænket eller vilkårlig magt; og hertugerne tjener i deres førervirksomhed ikke så meget som befalingsmænd men mere som forbilleder, når de nemlig overstråler alle andre og går i spidsen for fylkingen under kampen, så at det er beundring, der hjælper dem til at indtage deres fremragende plads. Derimod er der ingen andre end præsterne, der har myndighed til at lade henrettelser udføre, til at lægge i lænker, eller endog blot til at tildele legemlig revselse, så at sligt ikke bliver en slags afstraffelse eller sker efter et bud af hærføeren, men kommer til at stå som en befaling af guden, som de nemlig mener, er med dem under kampen. Derfor bringer de da også i slag billeder med sig, som hentes frem fra lundene og kommer til at tjene som en slags hærmærker. En fortrinlig spore til tapperhed ligger da også deri, at det ikke er en hændelse eller en tilfældig sammenslutning, der danner rytterdelingen eller kilefylkingen men slægtskab og frændskab. Tilmed har de i nærheden deres dyrebare, så at de kan høre deres kvinder hyle, og deres småbørn skribe. I dem har hver mand sine mest uhildede vidner, hvis ros er deres højeste ønske. Til deres moder og deres hustru kommer de med de sår, de

² Colin Renfrew & Paul Bahn 1991, *Archaeology, Theories, Methods and Practice*, 339ff.

får; og disse kvinder er ikke rædde for at tælle sårene eller prøve dem; maden er ikke det eneste, de bringer mændene under kampen; de kommer også med opmuntringer og formaninger.

I dette afsnit bliver kongens og præstens magt fremhævet. Krigsføring og justits er forbundet med hinanden som bindeled imellem kultstederne og slagmarken. Hærføreren anerkendes og understøttes af guden via præsten ved hjælp af hærmærker/billeder/attributter, der bliver uddelt på kultstedet (lundene). Det anses som en manifestation overfor deres nærmeste familiemedlemmer og frænder og en fremhævelse af deres egne gerninger på slagmarken. De bliver dermed forbillede for resten af stammen.

Kulten installerer en magtbalance i samfundet. Individets tro forbindes med fællesskabets i relation til betydningsfulde gerninger og medier som idoler eller symboler. Afsnittet fremlægger sammenhæng og de respektive aktørers roller i det germanske samfund. Religiøse handlinger som ritualer stedfæster dem i tid og rum, og gør dem dermed gyldige og anerkendte for hele samfundet.

LITURGIEN (RITUELLE FORSKRIFTER) OG KULTENS AKTØRER

10. Varsler og spådom ved lodkastning holder de i hævd og ære og det så trofast som noget folk; og ved en sådan lodkastning er det en simpel og ligefrem måde, de plejer at gå frem på. En afskåren gren af et frugtbærende træ skærer de itu til småpinde og mærker disse med visse tegn, så de kan skelnes fra hverandre. Disse pinde kaster de så på må og få ud over en hvid dug, alt som tilfældet fjører det. Og derefter, dersom det er på det samtlige folks vegne, man vil stille spørgsmålet, så forretter den for hele samfundet beskikkede præst, men hvis det ikke sker i det offentlige tjeneste, så vedkommende husbond selv en bøn til guden og tager så med øjnene vendte mod himlen tre pinde frem den ene efter den anden, løfter dem i vejret og udlægger dem efter de derpå indristede tegn. **Tyder nu disse på en hindring, så indlader man sig i det pågældende anliggende ikke på nogen yderligere henvendelse til guderne samme dag; men ligger der en tilladelse deri, så søger man endnu tilforladeligheden deraf stadfæstet ved varsler.** Og det er så noget, man også kender til hos dette folk, at **der søges svar på stillede spørgsmål i fugles skrig og flugt.** Derimod er det en ejendommelig skik hos det også **at lempe sin færd efter forudsigelser og advarsler fra heste.** På fælles bekostning holdes der i de oven omtalte lunde og småskove sådanne heste, som er snehvide og ikke fornødrede med noget arbejde i menneskers tjeneste; **de spændes for den hellige vogn og ledsages så af en præst og kongen eller en samfundshøvding,** som lægger mærke til deres vrinsken og snøften; og der er intet varsel, der finder større tiltro, ikke blot hos almuen men hos de fornemme, hos præsterne; thi sig selv ser de gudernes tjenere i, men i de hellige heste deres fortrolige medvidere. Der gives også en anden iagttagelse af varsler, hvorved de søger kundskab om udfaldet af svære krige. **En fange ud af det folk, de ligger i krig med, lige meget på hvilken måde de har fået ham i deres magt på, stiller de til kamp med en kriger, der er valgt ud af deres egne landsmænd, hver med de våben, der er ejendommelige for hans folk. Den enes eller den andens sejr tages da som en forud fældet dom.**

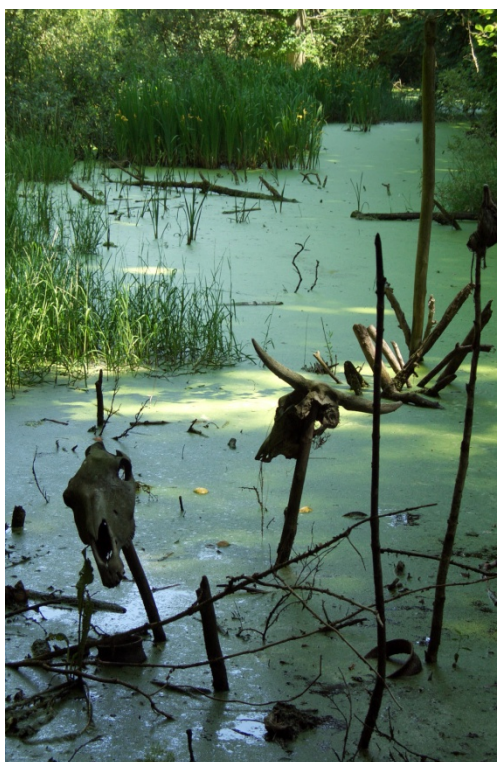
Ceremonierne ved kultstederne består hovedsagligt i at hjælpe både høvdingen og præsten i at træffe beslutninger om fremtidige færd og adfærd. Det gøres delvis ved hjælp af spådom med lodkastning af frugttræpinde med runetegn på - helst kun en gang om dagen - delvis ved varsler fra to dyr af høj status. Her står fugle for den åndelige magt og heste for den kongelige magt. Frugtbarhedsgudommen Nerthus-Hertha-Earth og den overjordiske Tyr-Tiwaz kommer i spil. Til tider kan spådom også udføres af almindelige bønder, og varsler kan afgøres ved tvekamp imellem en fange og en af stammens krigere.

TEMPLET eller KULTSTEDET

39. Blandt Sveberne skal efter beretningerne Semnonerne være de ældste og ypperste. **Troen på deres ælde styrkes ved religiøs skik.** Til en bestemt tid giver alle folkefærdene af samme blod ved sendemænd møde i en ved forfædrenes gudstjeneste og nedarvet frygt helliget skov, hvor de på samfundets vegne bringer et menneskeoffer, og således fejrer den forfædelige indledning til deres barbariske gudstjeneste. Der er også en anden måde, ærefrygten for denne lund lægger sig for dagen på. **Ingen betræder den uden at være lænkebunden, idet han derved som den underlegne åbenlyst anerkender gudens magt.** Træffer det så, at han falder, har han ikke lov at lade sig hjælpe op, eller til at rejse sig selv op igen; de vælter sig ud hen over jorden. Hele denne gudstjenestes skik **peger hen på en forestilling om, at her fandtes det kildevæld, folket havde sit udspring fra; her bor den gud, der er alles kongelige hersker; alt andet er ham underlagt i lydighed.** Semnonernes højt ansete stilling øges ved deres lykkelige forfatning; der skal være hundrede landsbyer, der afgiver boliger for dem; og storheden af deres samfund har til følge, at de betragter sig som hovedstammen blandt Svebere.

I dette afsnit bliver kultstedet for Semnonerne, en af de elbgermanske stammer, der også blev lokaliseret i nutidens Berlinske område, beskrevet som en hellig skov med kildevæld eller en offermose. På dette respekterede, ydmyghedskrævende og centralt placerede oprindelsessted, der relaterer til en stamme og dens styre med over 10 landsbyer, ofres til guden eller guderne. Kultstedet har til opdrag at fortælle og illustrere stammens oprindelse og historie.

RITUALER I HØJTIDEN

40. Derimod er det, der hjælper Langobarderne til den anseelse, de står i, deres ringe tal; de er på alle sider omringet af mangfoldige stærke folkefærd; dog er det ikke eftergivenhed, de kan takke for den sikkerhed, de lever under, men hærslog og uforsagthed til at vove sig i farer. Dernæst har Reudignerne, Avionerne, Anglierne, Varinerne, Eudoserne, Sardonerne og Nuitonerne floder eller skove til værn. Og hos disse folk enkeltvis er der ikke noget at mærke sig, **med undtagelse af at de i fællesskab dyrker Nerthus, det vil sige: den moderlige jord, og mener, at hun blander sig i menneskenes færden og kører omkring til folkene.** På en ø i Oceanet findes der en ubesmittet lund, og i denne en indviet vogn, der dækkes med et tæppe. **Præsten er den eneste, der har lov til at berøre den.** Han mærker, når gudinden er til stede i dette hemmelige gemme; og mens hun kører af sted på sin vogn, som trækkes af hunokser, ledsager han hende under dyb ærefrygt. **Da er det glade dage; og der holdes fest på de steder, hun viser den ære at komme til og tage ophold på; man går ikke til nogen krig og tager ikke våben i hånd; alt jern er gemt hen under lås og lukke; fred og ro er det eneste, man da sætter sin hu til; så længe indtil gudinden har fået nok af at færdes mellem menneskenes**

børn, og præsten derfor bringer hende tilbage til det hellige sted. Derefter bliver vognene og tæpperne og, hvis man har sind til at tro det, selve guddommen tvættet i en skjult liggende sø. Trælle gør tjeneste derved, dem søen øjeblikkelig sluger. Derfra hidrører den lønlige ræds og den fromme uvidenhed om, hvad det er, som ingen får at se, uden, at han er døden vis.

Germanerne har det tilfælles, at de dyrker Nerthus / Hertha / Njord, vanernes overguddom, der kommer rundt og besøger stammerne på sin vogn, skjult af et tæppe. Guddommen er alles og er tilgængelig for enhver. Dog kræver troen på guden tilbagevendende højtider, offerritualer og skik om fred. I mellemtiden værnes guddommens mysterium fysisk som et skjulested ved søen / offermosen, og psykisk præget af frygten for præstens magt. Til tider bliver de trælle, der betjener kulten, ofret til mosen - dem som ellers aldrig må berette om, hvad de har set.

3. DET SPORADISKE BILLEDMATERIALE OM GERMANERNES RITUALER

Vi vil her fremhæve **Gundestrup-sølvkedlen**, som er et markant importeksemplar af mytologiske motiver fra den keltiske Thrakien i nutidens Bulgarien. Det er formodentlig blevet fremstillet mellem 150 før og Kristi fødsel. Udover de menneskeansigtsfigurer på yderpladerne, der karakteriserer kelternes favorit maskemotiver, viser de indvendige plader mange eksempler på processioner og kultrelaterede handlinger.

Offer-scenen viser en stor skikkelse / præst eller gud, der vender et menneske på hovedet mod en beholder. Nederst vises en procession af bevæbnede krigere med skjold og sværd efterfulgt af en hærfører med fuglepranget hjelm og 3 musikanter med Carnyx-horn (vildsvinehorn). Øverst vises 4 travende ryttere, der forlader offerstedet med fugleprangede hjelme, som den der blev fundet i Ciumesti i Tjekkiet, fra 200-t.f.Kr.

I denne krigeriske offerscene er naturen / universet også repræsenteret. De 4 øverste ryttere er tolket til at symbolisere de 4 årstider og elementer -forår/vand, sommer/ild, efterår/jord, vinter/luft-, hhv. personificeret i guderne Lucetios, Cemunnos, Teutates og Belenos.

Den samme sommergud, Cemunnos, repræsenteres også på den anden fremtrædende scene på indersiden af sølvkedlen. Her sidder han med en gevirpranget hovedbeklædning holdende en slange og en guldhalsring / tork omringet af diverse dyr som hjorte, griffer, ulve og en delfin. Det mest bemærkelsesværdige er nok de filigranagtige motiver, der forbinder figurerne: Disse tregrenede "triskel", der symboliserer solen / livets gang fra opgang, til zenit og nedgang materialiserer den abstrakte ånd og forbinder guden med sine sendebud eller inkarnationer på jorden.

4. DE ARKÆOLOGISKE FUND: HVORDAN FINDER VI RITUALET?

Forhistoriske deciderede religiøse anlæg giver sig sjældent til kende i udgravningerne, men religiøst prægede eller ritualmæssige mønstre kan genkendes arkæologisk, hvis følgende faktorer er tilstede (Renfrew 1991):

- Opmærksomhedsskabende genstande eller anlæg med gentagne nedlæggelse / deponeringsmønstre, figurer eller symboler.
- Ved grænsezonen imellem 2 kulturområder, hvor deponeringen ikke kan tages op igen (nedlagte skatte)
- Tilstedeværelse af beslægtede figurer eller mønstre i flere og mere centrale områder (bebyggelse)
- Nedlagte genstande (evt. ødelagte) ved ej-tilfældige udvalgte topografiske steder.

I jernalderkonteksten kan vi dermed udpege undersøgelsen af de forskellige typer anlæg eller struktur.

- **Gravanlæg og monumenter oplyser direkte om gravskik**

- Brandgruber og -pletter
- urnegrav
- gravhøj og tuegrave
- jordfæstet grave og stormandsgrave (m. kiste/kamre)

- **Bebyggelsens - husenes - "gemte" kultiske sager kan fortælle og vidne om ældre skik og folke- og overtro**

- På en boplads på Sydfyn fandtes der **nedlæggelser i husenes stolpehuller og ofringer under ildstedet** med hhv. knogler, stenøkser og krukker korn og et dødfødt baby i et trug / vugge under et dørtrin eller i gruber (se mønstre fra hus til hus, landsby til landsby) (læs Mads Runge, Thys byhøj & Mads Ravn - Sydfyn)
- På Fyn i Lundsberg er der i udgravningen i huset dukket forskellige tegn på ofringer op. Under det nordlige dørtrin fandtes der **heste og ved syddøren en hundegrav**. (se bl.a. Lundsberg, Fyn 200ad,).

- **En grubeovn med smadret kar og hvide sten** tyder også på en offerceremoni - Tietgenbyen 300ad .

- **Mosefund** – er her kort opridset i stikord. Arkæologerne gør sig overvejelser om deponeringsmønstre (liturgisk skik), genstandenes status, mængde og værdi, ofringernes mængde og frekvens.
 - **Dyreknogeter**, løse, på pæle eller på et stativ
 - **Krukker og kar**, itu eller hele med indhold
 - **Træstatuer og -genstande**, stillet eller deponeret, rå, tilhugget, malet?
 - **Våben**, kastet, nedlagt, med eller uden runer / navne på.
 - **Moselig**, ofringer? henrettelser/straf? eller let tilgængelig (billig) begravelsesform i forhold det mere logistisk og netværkskrævende urnegrav eller gravhøj.
 - **Er der tegn på et kultisk center**, fokuspunkt / ofringsplatform / alter?
 - se Svennum & Skødstrup mose (1.årh.e.Kr.) for nylig med tilsvarende heste, hunde og hhv. kranieskaller og en hovedløs krop.

Ifølge arkæologen Jesper Hansen (Syddansk Universitet - Odense³) har religion og offerskik gennem de sidste hundrede år optaget arkæologerne landet over. Særlig interesse har ældre jernalders moselig, våbenofre og dyreofre pådraget sig. Netop disse imponerende fundgrupper har ført til en meget ensporet opfattelse af offerskikken i netop ældre jernalder. Moserne betragtes som hellige samlingssteder, mens den mere individuelle religionsudøvelse antages at have udspillet sig på såvel bopladser som ved moserne. Spørgsmålet er imidlertid, om arkæologien stadig kan opretholde dette meget enkle billede af jernalderens religiøse landskab, eller om billedet trænger til at blive revideret som resultat af de seneste årtiers arkæologiske virksomhed i Danmark. Jesper Hansen har i denne sammenhæng fokuseret på religiøse aktiviteter i relation til ældre jernalders bopladser. Han tegner et overordnet billede af det religiøse landskab i jernalderens ældre del delt op i **3 adskillige kultiske sfærer i jernalderlandskabet: De dødes, de levendes og gudernes verden.**

5. DE DØDES VERDEN I SAGNLANDET LEJRE:

GRAVPLADSEN MED JORDFESTEGRAVE, BRANDGRAVE, GRAVHØJE ELLER TUEGRAVE

³ Se Lisbeth Breholt Christensen, Stine Benedicte Sveen 1998:44ss, *Religion & Materiel kultur*, Aarhus Universitets forlag. Se også Mads Lidgaard 2004: *Hvad troede de på*, Saxo-instituttet, Gyldendal.

Tuegravene er et godt eksempel på den tredimensionale forbindelse mellem Moder Jordens Underverden, Jordens frugtbarhed og Himmelfaderens elementer, den kosmiske verden. De viser også verdenshjørnernes betydning i livet og døden og solens genfødselssymbolik. Tuegravene vidner om en ny gravskik i forhold til anlæggelser af monumenter. Udgravninger af jernalderlokaliteter med tilknyttede gravpladser har vist, at begravelser, jordfæstet eller brændt, med eller uden gravhøj ovenpå, var langt fra alle menneskers privilegium.

6. DE LEVENDES VERDEN: BOPLADSEN MED DEPONERINGSRITUALER OG PROCESSIONER TIL OFFERSTEDERNE.

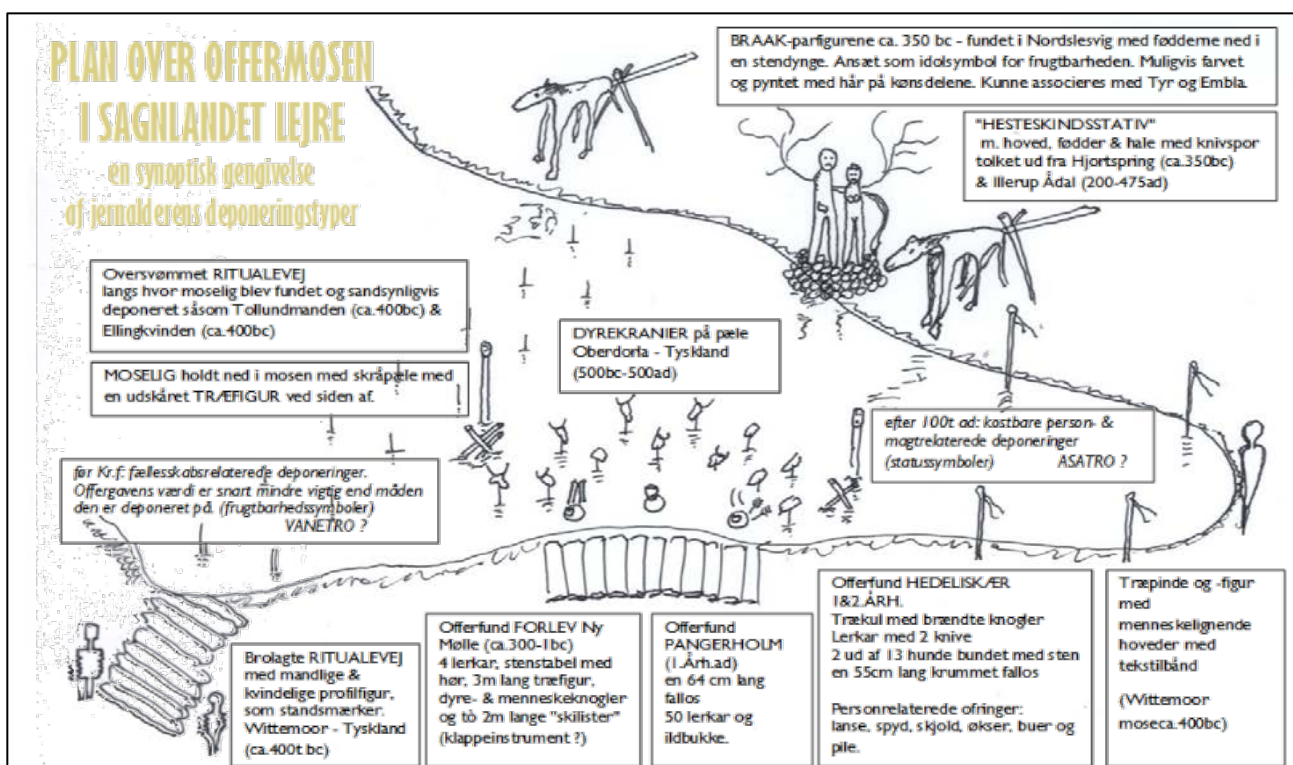
Jernalderbopladser har også vist at indeholde en hel del deponeringer med religiøse præg, både inden- og udendørs.

I husene kender vi mange slags deponeringer. Særligt er et fund fra bl.a. de Nordvestjyske "byhøje", hvor jernalderlandsbyer, som ellers var ukendt i Danmark, afløste hinanden på samme sted. Her har man registeret en deponering af de samme typer genstande ved samme stolpehul, som f.eks. knogler fra får, der var lagt ned ved opholdsrummets sydvestligste stolpefod. Det tyder på, at særlige omstændigheder eller tilbagevendende begivenheder gav anledning til religiøse handlinger forskellige steder i landsbyen. Geografisk kunne det forbindes med processions, f.eks. ved dødsfald eller nyt husbyggeri. Det kunne også være en tiltrængt stolpeudskiftning om foråret med deponering af vænegaver som kildesten / gamle bondestenalderøkser eller knogler fra bestemte dyr.

Disse deponeringer har det til fælles, at de ikke bærer præg af nogen bestemte religiøse symboler. Noget tyder på en glidende overgang fra troen til folke- eller overtro, dvs. overdragelsen af nogle traditionelle skikke i den nye tro. Makrohistorisk kender vi hjemmeguder og -ofringer i andre jernalderkulturer, som bl.a. hos Keltere og Romere.

7. GUDERNES VERDEN: OFFERPLADSER OG -Moser

Hellige pladser og lunde blev brugt over flere generationer. Århundereders offergaver blev deponeret ovenpå hinanden, til trods for at den tilhørende jernalderlandsby flyttede sig nærmest konstant rundt omkring den centralt placerede kultplads, så jorden ikke blev udpint.

BØNNEN TIL NERTHUS

Afsluttende er her et eksempel af Sagnlandet Lejres bøn til Nerthus i ord og lyd.

Dette oldgermanske ritual blev til ved hjælp af nogle få samtidige runeindskrifter og den etymologiske ordbog.

(Þ udtales th)

Intro

ALU!

Nerthus! Nerthus! (Tyr om tirsdagen) I dag er det ...

Nerthu ! Nerthu ! Idaya iz ...

(Mànandaya – månens, Tiwàzdaya – Tyr's, Woðanasdaya – Åndernes, Thunarasdaya – Tordens, Friijasdaya – Hjemmets, Lauyadaya – vaskedag (ingen ofring), Sunnondaya – solens dag)

Med disse ofringer kommer vi
og takker dig gode Nerthus
Midi þaisi offron, Nerthu wiz þankon
ALU, ALU!

Højhellige Nerthus fra urtiden.
Ginnheilagr Nerthu auR árdaga.

Gyldne Nerthus, den rådende over skoven, dyr, græs og beboere
**Gullnar Nerthu, sa rathe yver widu, tiur,
Grassi auk borumr**

Jeg kaldes Jarund, thul, tjener dig gode Nerthus.
Ek hateka Jarund, thul, þewar þer kuþan Nerthu.

Skån atter disse ulykkelige beboere
fra (Lethra / den der ofrer).
**Waje eptir þasi ógæfumadr borumr
auR Lethra?**

Gør atter jorden god
Tawido eptir jardar kuþan.

Beskyt døtre, beskyt sønner.
Laukar tutiR, laukar sunaR.

Gør lykke!
Tawido gæfa!

Offergavernes præsenteres i processionens rækkefølge fra blomster til våben og rækkes til Nerthus/Tyr under brumme & hyl

Her er nogle byg
Hier iz bygja. Osv.

Sidst synges der remsen i fællesskab, eller evt. ofres en af skolens uartige børn ☺
ALU, ALU, ALU!

